

עלון בנגינות מזמור שיר

בס"ד

כניסת שבת 6:47
יציאת שבת 8:00

הוצאה לאור:
יצחק חלבה 052-6025436

גיליון מס' 1024 כב' מנחם אב תשפ"ה

עקב

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדור נבנצל שליט"א

מצוות ברכת המזון נלמדת מהפסוק שבפרשתנו: **וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ** (דברים ט, י) החותם סידרה של פסוקים המתארים כניסתם הקרובה של עם ישראל לארץ **כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מְבִיאָךְ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ זָנוּחַ לִמֵּי עֵינַי וְתַהֲבֹמַת יַעָאִים בְּבִקְעָה וּבְהָרִים אֶרֶץ זֹטָה וְשִׁעְרָה וְגִפֹן וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדָבָשׁ: אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכָּנֹת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תִזְוָסר כֹּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבֹנֶיהָ בְּרוֹל וּמַהֲרִיָּה תִזְוָצַב זֹזֶשֶׁת** (שם ט-ט)

לכאורה ניתן לדייק מפסוקים אלו שחוב ברכת המזון יחול בכניסה לארץ באכילה מלחמה לשובע, שכן מצוה זו נאמרה בהקשר לארץ ישראל. אם כן, שואל מו"ר הרב נבנצל שליט"א, מניין לנו שחוב ברכת המזון 'דאורייתא' חל גם על אכילת לחם שנאפה מקמח של אחד מחמשת המינים שגדלו בחוץ לארץ? אולי במקרה זה המצווה תהיה 'דרבנן' בלבד, הואיל והתורה קישרה את מצוות ברכת המזון עם לחם הארץ דווקא; אולם מאידך לא מצינו סברא כזאת מבין גדולי הפוסקים שעל אכילת לחם שנאפה מקמח חו"ל חובת ברכת המזון היא רק 'דרבנן'.

אומר הרב: תשובה לשאלה זו נמצא כשנעניין בהבדל שבין פסוקים אלו לפסוקים הכתובים לקראת סוף הפרשה, העוסקים גם הם בשבח ארץ ישראל. **כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְאֶרֶץ מִצְרַיִם הִוא אֲשֶׁר יֵצְאתָ מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת זֶרְעֶךָ וְהִשְׁקִיתָ בְּרִגְלֶךָ כֶּגֶן הַיֵּרֶק: וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ אֶרֶץ הָרִים וּבִקְעֹת לְמַטֵּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מַיִם: אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֶתָּה תְּמִיד עֵינֶי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ בְּרִשְׁתֶּיךָ הַשְׁנָה וְעַד אֲזֻרִית שְׁנָה** (שם יא, יב) במבט ראשון פרשיות אלו דומות זו לזו, אולם לאחר עיון מעמיק נגלה שקיים הבדל יסודי ביניהן. הפסוקים שבסוף הפרשה מתארים את ההבדל שבין ארץ ישראל לארץ מצרים ושאר ארצות, ואילו הפסוקים הראשונים מדגישים את ההבדל שבין ארץ מיושבת לבין המדבר אשר בו היו שרויים עם ישראל באותה שעה. יוצא אפוא שכאשר אנחנו מברכים ברכת המזון אנו מודים להקב"ה על בואנו אל מקום יישוב, ומה שנאמר **וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ** פירושו הודיה על שהגענו אל מקום יישוב שבני אדם טיפלו בו בין השאר בנטיעת עצים משובחים משבעת המינים שארץ ישראל התברכה בהם.

בפסוקים שבסוף הפרשה אפשר להבחין בהבדל הסגולי שבין ארץ ישראל, אשר הקב"ה דורש אותה ומשגיח עליה ישירות, **עֵינֶי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ בְּרִשְׁתֶּיךָ הַשְׁנָה וְעַד אֲזֻרִית שְׁנָה**, לבין ארץ מצרים אשר הזריעה בה דורשת השקיה על ידי בני אדם מהנילוס, מקור המים שבארץ זו. **"ארץ מצרים היתה צריכה להביא מים מנילוס ברגלך ולהשקותה, וצריך אתה לנדד משנתך ולעמול, והנמוך שותה ולא הגבוה, ואתה מעלה המים מן הנמוך לגבוה"** (רש"י שם)

לעומתה ארץ ישראל **"לְמַטֵּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מַיִם"** **"אתה ישן על מיטתך והקדוש ברוך הוא משקה נמוך וגבוה, גלוי ושאינו גלוי כאחת"** (רש"י שם) הרי לנו שהגשם היא מעלה רוחנית המנוהלת על ידי השי"ת. אולם מעלה נפלאה זו מותנת אך ורק במעשיהם של ישראל כפי שכתוב בסמוך: **"וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמָעוּ אֵל מִצְוֹתַי... וְנָתַתִּי מַטֵּר אֶרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמַלְקוֹשׁ"** (שם יג-יד) יוצא אפוא שליד מעלה גדולה זו קיימת אזהרה: אם חפצים שהגשם ירד בעתו, דהיינו בשעות נוחות כגון בלילות כדי שהגשם לא יפריע לתפקוד היום יומי של בני האדם והיורה והמלקוש יופיעו בזמן המתאים לכל אחד מהם, עלינו להקפיד על שמירת המצוות ועבודת ה' בכל לבבנו ובכל נפשנו, כי ברגע שח"ו **"וְנָתַתָּה לְבַבְכֶם וְסִרְתֶּם"** (שם טז) דהיינו **"לפרוש מן התורה"** (רש"י שם) התוצאה נוראה: **"וְזָרָה אִף ה' בְּכֶם וְעָזַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מַטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ"** (שם יז) דהיינו: בצורת, הפסקת היבול ואבדון ח"ו. זאת התכונה הייחודית שבארץ ישראל, אשר כאמור השגחת ה' בה תדיר; ולמרות שכמות הגשמים שיגרו במהלך השנה נקבעת בסוכות (ר"ה טז) אם לדוגמה עם ישראל היו אז זכאים ונקבעה להם כמות גדולה, אולם בהמשך השנה חטאו, אומנם את המכסה אי אפשר לבטל שכן נגזרה הגזרה, אבל אפשר שהגשמים ירדו במקומות לא מועילים כגון יערות ומדברות; ולהפך, אם לא זכו בסוכות ונקבעה כמות קטנה ולאחר מכן חזרו בתשובה, אומנם כמות הגשמים קטנה אך הגשמים ירדו ישירות במקומות שצריכים אותם מבלי שתתבזבז טיפה (עיין ר"ה יז).

לעומתם, הפסוקים שבתחילת הפרשה החותמים כאמור במצוות ברכת המזון, עניינם הדגשת ההבדל בין ארץ נושבת לבין **"הַמִּדְבָּר הַהָדוּל וְהַזֵּרוּא הַהוּא"** (שם א, יט) אשר בלית ברירה היה שם צורך לניסים גלויים כגון **"וַיֹּאכְלֶךָ אֶת הַזֵּמֶן... שְׁמִלְתָּהּ לֹא בָלְתָהּ מֵעֲלֶיךָ וְרִגְלֶךָ לֹא בִצְקָה וְהָ אֲרָבָעִים שָׁנָה"** (שם ח, ט-י). אולם כעת הקב"ה **"מְבִיאָךְ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה"**, אין צורך לבאר שליוותה אותם במדבר, אין צורך למן מן השמים, הם נכנסים עכשיו אל ארץ שצומחים בה **"זֹטָה וְשִׁעְרָה וְגִפֹן וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדָבָשׁ"** כמו בשאר מקומות יישוב בעולם. זו היתה כוונת עם ישראל בתלונתם על חוסר מים: **"וְלָמָּה הִבַּאתָם אֶת קָהָל ה' אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה... לֹא מְקוֹם זֶרַע וְתַאֲנָה וְגִפֹן וְרִמּוֹן"** (במדבר כ, ד-ה) **"לֹא אֶמַר קֶשֶׁר לֵבִית זָרַע"** (תרגום אונקלוס) כלומר: המדבר אינו מקום כשיר לזריעה ולנטיעת עצי מאכל. לפי זה כשחזו "ל מתייחסים אל שבעת המינים שהשתבחה בהם ארץ ישראל, אין כוונתם לומר שמינים אלו גדלים אך ורק בארץ אלא שכשהתורה משבחת את ארץ ישראל כמקום יישוב שיש בו עצי מאכל מובחרים, מציינת את המינים הללו הגדלים בה.

יוצא אם כן שהפרשה בה מוזכר חיוב ברכת המזון מלמדת אותנו שחייבים להודות על שזכינו לבוא אל מקום יישוב, אל מקום אשר ניתן לנטוע עצי מאכל משובחים. חיוב זה איננו דווקא בארץ ישראל, וממילא חובת ברכת המזון 'דאורייתא' היא על כל לחם, גם על הנאפה מקמח הגדל בחו"ל.

שבת שלום יצחק חלבה

לעילוי נשמת אאמ"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, יוסף הכהן בן קלרה, מרטין בן ברנרדו, אליהו בן עישה, חיים יוסף בן שרה, יעקב בן נעמי, יצחק בן חנה, דוד חי בן יפה, שלמה בן כזאלה, שלום בן שמחה, דוד הרוש בן לאה, ויצמן מור בן גורג'יה, בנימין בן נדרה, מרת אמי אולגה בת קלרה, חיה אסתר בת יעקב אריה, ציפורה בת מסעודה, רחל בת יעקב רוזנבצקי, יהודית בת שרה, תמר בת שרה, יפה עזת בת מרים ת.נ.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום לזיכוי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד